

prof. dr. Jože Vogrinc
Sociologija množičnih medijev

PODOBA ŠTUDENTSKE ORGANIZACIJE UNIVERZE V LJUBLJANI V JAVNIH OBČILIH (s poudarkom na dnevnem tisku)

A. SPLOŠNO O ŠTUDENSKI ORGANIZACIJI UNIVERZE V LJUBLJANI (ŠOU)

Pogoji za nastanek ŠOU kot pravne naslednice UK ZSMS so bili ustvarjeni na XIII. Kongresu ZSMS leta 1989. Maja 1990 so bile uspešno izpeljane prve volitve v Študentski parlament (ŠP), ki je sprejel Akt o ustanovitvi ŠOU kot skupnosti študentov. Tako so študentje po letu 1974, ko je bila ukinjena takratna Zveza skupnosti študentov, spet dobili svojo stanovsko organizacijo. Novembra 1990 je ŠP sprejel Študentsko ustavo in v skladu z njo izvolil prvo Študentsko vlado (ŠV).

ŠOU in Študentska ustava sta utemeljena na pravici, izhajajoči iz 145. člena Ustave RS, ki pravi: *“Državljeni se lahko za uveljavljanje svojih interesov samoupravno združujejo. Državljanom se lahko z zakonom prepusti samoupravno urejanje posameznih zadev iz državne pristojnosti.”* Po Študentski ustavi je ŠOU stanovska in nadstrankarska organizacija študentov ljubljanske Univerze. Je neprofitna organizacija, s katere lastnino razpolagajo študentje, in ni ne društvo, ne podjetje in ne zavod. V ŠOU lahko vsak študent ljubljanske Univerze uveljavlja pravice, ki mu jih zagotavlja Študentska ustava in drugi akti, ki jih sprejme ŠP. Študentje ljubljanske Univerze lahko preko ŠOU:

- ustvarjajo pogoje za učinkovito delovanje študentov v organih upravljanja Univerze, njihovih telesih ter v organih in telesih

drugih skupnosti in organizacij, kjer imajo študentje svoje neposredne interese;

- opozarjajo javnost na probleme s področja visokega šolstva in socialnega položaja študentov ter zagotavljajo ustrezno reševanje teh problemov;
- v okviru možnosti ustvarjajo pogoje za delovanje študentov na interesnih področjih, ki s študijem niso neposredno povezana ...

Shema prikazuje notranjo strukturo ŠOU. Očitna je delitev na "politični oz. študentski del" ter na "servisno-poslovni del". V slednjega sodi skoraj petdeset redno in nekaj manj honorarno zaposlenih delavcev, ki deloma predstavljajo strokovne službe posameznih resorjev (študentskih ministrstev), deloma pa skrbijo za poslovanje same ŠOU - predvsem z vidika pravnega prometa, trženja, financ in posredovanja del in izplačil preko Študentskega servisa (ŠS). Prihodek od posredovanja del in izplačil preko ŠS predstavlja približno devedeset odstotkov vseh prihodkov ŠOU - gre za zakonsko in koncesijsko zagotovljen prihodek iz naslova deset odstotnega deleža pri izplačilih prek ŠS - kar je leta 1995 znašalo 511.920.000,00 SIT. Vse prihodke ŠOU vsako leto s sprejetjem Finančnega načrta razdeli ŠP.

B. PODOBA ŠOU V JAVNIH OBČILIH

1. Anonimno obdobje (1990 - 1992)

Prvi dve leti obstoja - dva mandata ŠP in ŠV - je bila ŠOU skoraj nepoznana. Temu primerno je bila (ne)obravnavana tudi v javnih občilih, ki so ji poleg Radia študent in Tribune¹ le redko namenila pozornost. ŠV je sicer sklicala nekaj uspešnih novinarskih konferenc, predsednik ŠV je prišel v javni konflikt z novinarko Dela; omembe vreden interes novinarjev pa je bil utečeno namenjen le Univerzi ter z njo povezanimi pobudami in prizadevanji študentov.

¹ ŠOU je ustanoviteljica Radia Študent in Tribune - s svojimi dolžnostmi in pravicami.

Poleg tega vendarle zaznamo nekaj programiranih škandalčkov okrog posameznih študentskih ministrov, odpravnine direktorja ŠOU in zelo odmevne najave, da bo Janez Drnovšek postal svetovalec ŠV. Z burkaško odmevnostjo te najave (šlo je namreč za študenta in ne doktorja Drnovška) se z vidika podobe ŠOU v javnih občilih izteka prvo, *anonimno* obdobje, ki se je začelo z bučnim konfliktom med ŠOU in klubom K4 oz. njegovimi programskimi vodji.

2. ŠOU postane institucija - subjekt zanimanja javnih občil (1992)

Konec leta 1991 se s študentskimi volitvami ter formiranjem nove ŠV prične obdobje *intenzivnejšega zanimanja* javnih občil, ki ŠOU namenjajo vedno več pozornosti. To je v dobršni meri posledica širokih in daljnosežnih akcij ŠV: v prvi vrsti so prizadevanja za subvencioniranje študentske prehrane, širitev nastanitvenih kapacitet, namestitve prvih kondomatov, organiziranje Študentskih kulturnih dnevov, športno-rekreacijskih dejavnosti, mednarodnih tekmovanj, ožvitev družabnega življenja študentov (koncerti, prireditve, študentski večeri), pridobitve najrazličnejših ugodnosti in popustov, ipd.

Z uspešnimi akcijami ŠOU pritegne študentsko populacijo in dejansko postane njen legitimni predstavnik, s tem počasi raste tudi njena pripoznavnost in ugled v širši družbeni skupnosti. To ji je seveda prineslo vlogo avtonomnega subjekta zanimanja javnih občil, ki pričenjajo ŠOU obravnavati kot institucijo.

Hkrati s tem se izkaže, da je za uspešnejše delovanje ter rast družbenega vpliva potrebno sistematizirati dotlej dokaj stihijsko in *samourejajočese* komuniciranje z javnostmi. Tega se je, poleg drugih notranje-organizacijskih reform, lotila s koncem leta 1992 nova ŠV. Ustanovljena je bila Informacijska pisarna - ŠV neposredno podrejena služba, kamor se stekajo vse tekoče objavljive informacije, služba, ki vzdržuje stike z novinarji in uredniki, pripravlja novinarske konference ter nenazadnje: sodeluje pri projektu Informator. Informator je zloženka, ki jo po pošti mesečno prejema vsi študenti - vsebuje kratek opis vseh dejavnosti ŠOU z napovednikom ter povabilo k najrazličnejšim

aktivnostim, ki se preko ŠOU ponujajo študentom. Poleg ustanovitve Informacijske pisarne je ŠV imenovala tudi predstavnika predsednika ŠV za stike z javnostmi.

3. Obdobje velike oz. povečane medijske pozornosti (1993)

V začetku leta 1993 je predsednik ŠV vpeljal prepotreben red na področju celostne podobe ŠOU; vedno več je "stalnih" novinarjev, ki ŠOU redno spremljajo. Sorazmerno s povečano pozornostjo, ki jo je ŠOU namenjal svoji podobi v širši javnosti, je torej raslo zanimanje za ŠOU - žal ne samo javnih občil ter javnosti nasploh, pač pa tudi političnih strank.

Takrat je ŠOU dosegla *veliko mero* zanimanja javnih občil - v tem obdobju so bile poteze ŠV in ŠP posebej pozorno spremljane, glavnim akterjem oz. najbolj izpostavljenim študentskim predstavnikom je bilo namenjenega precej medijskega prostora (gosti televizijskih in radijskih oddaj, portreti v revijalnem tisku, intervjuji v dnevnem časopisju, ipd.). Najodmevnejši so bili seveda konflikti - tako notranji, ki so bili predvsem plod vplivov politične sfere, kot zunaji. Omenimo burne reakcije ob obisku predsednika ŠV v Beogradu, kjer je bila ustanovljena Balkanska študentska organizacija, ali pozornosti namenjene Dnevu radosti, uspelemu koncertu ter podelitvi rdeče Zastave 101, ki ga je ŠV organizirala za 25. maj. Spomnimo se sprejemanja Zakona o visokem šolstvu pa Zakona o skupnosti študentov, ki ga je zaradi ravnanja vlade RS ŠOU sam pripravil ter peljal skozi vso proceduro v Državnem zboru. To so bili pomembni in daljnosežni projekti ŠV, ki so prinesli tudi konflikte s posameznimi političnimi strankami, ministri, vlado RS. Pri vsem tem je bila ŠOU uspešna tudi in zlasti s preišljenimi in koordiniranimi akcijami v javnih občilih ter aktivnim ustvarjanjem javnega mnenja, podobe o sebi, svojih pobudah in rešitvah.

Pozitivna in obetavna javna podoba ŠOU pa se očitno ni mogla obdržati prav dolgo. Prve resne sence so nanjo padle junija 1993, ko je bila v ŠP v drugem poizkusu izglasovana nezaupnica predsedniku ŠV. Javna občila so dogajanju namenila precej pozornosti, javnost pa je lahko spremljala proceduralne zaplete, obtožbe o domnevnih nepravilnostih, okoriščanju, podkupninah in strankarskih ozadjih. Do zamenjave ŠV je torej prišlo v

praktično najobčutljivejšem trenutku za ŠOU: začeta je bila notranja reforma in potekala je borba za pridobitev ustreznega pravno-formalnega statusa (prek Zakona o skupnosti študentov in ustanovitve Študentske organizacije Slovenije).

Zamenjavi ŠV so sledile čistke. Te so zajele tudi Informacijsko pisarno ter posamezne projekte, neposredno povezane s podobo ŠOU v javnostih. Seveda so se ta dogajanja ustrezno odrazila v javnih občilih, posebej v primerih, ki so jih tudi neposredno zadevali. Eden takšnih je bil zagotovo grob poseg v uredniško politiko in kadrovsko strukturo na Tribuni, podobni poskusi na Založbi ŠOU (KRT, ČKZ) in Radiu študent. Nenazadnje je s strani ŠV prišlo celo do zaplembe Tribune.

Številni prizadeti - posebej odstavljene ministri in predsednik ŠV - seveda niso molčali, nasprotno: sklicanih je bilo nekaj odmevnih novinarskih konferenc, okroglih miz, ipd. Sledila so televizijska in radijska soočenja ter javne polemike - javna občila in javnost so dogajanje v ŠOU povezali s posegom politične sfere ter ustoličenjem transmisije Rimo-katoliške cerkve in SKD. S tem pa se tudi končuje burno obdobje, ko je bila ŠOU namenjena *velika oz. povečana mera* zanimanja.

4. Obdobje upadanja ugleda in sorazmerno stabilne ravni zanimanja javnih občil (1993 - 1995)

Proti koncu leta 1993 se je na študentskih volitvah pojavila močna opozicija aktualnim študentskim predstavnikom oz. t. i. katoliškim študentom. Slednji so spričo odlične organiziranosti in vplivnih "mentorjev" volitve dobili ter spet sestavili ŠV. Močna in dokaj enotna opozicija pa je z opozarjanjem na nepravilnosti in zakulisno dogajanje vzdrževala *sorazmerno visoko raven zanimanja javnih občil* in javnosti. Medijsko dobro pokrite so bile praktično vse seje ŠP, številne kritike opozicije pa pozorno obravnavane.

Ugled ŠOU je nezadržno upadal. Zadnji optimisti, ki so še verjeli v tako opevane poštene namene *katoliških študentov*, so spregledali ob razrešitvi direktorja ŠOU. Imenovan je bil nov direktor: predsednik Izvršnega sveta skupščine občine Vrhnika, član SKD. Dobil je bajno Pogodbo o delu in nalogi, da čistke

opravi še v servisno-podjetniškem delu oz. strokovnih službah ŠOU.

Opozicija in javna občila niso molčali. Vrstile so se kritike ŠV in direktorja, javnost je bila seznanjena z nekaterimi finančno zajetnimi podvigi, ki niso imeli ustreznih pravnih podlag. Medijsko odmevni adaptaciji na sedežu ŠOU in nakupu dodatnih poslovnih prostorov sta sledili sporna politika plač in sumljivo poslovanje Študentskega servisa, temu pa mahinacije s proračunskim denarjem za subvencioniranje študentske prehrane. To je naposled pritegnilo pozornost države in ŠOU je gostil tudi kriminaliste, ki so pripravili kazenske ovadbe.

Težko pridobljeni ugled in pozitivna javna podoba "nadstrankarskega študentskega sindikata" sta se obrnili v svoje nasprotje. Popolno dno je bilo doseženo, ko po vsej storjeni škodi direktorja nikakor ni bilo mogoče razrešiti - katoliški študenti so v ŠP gremeli, da gre za zaroto in da je direktor vse počel v skladu z interesi študentov, da zasluži posebno pohvalo, ... S tem in s sprejetjem Statuta UL ter načinom potrditve novega rektorja na Študentskem svetu² UL, ko je študentski svetnik javno odstopil, se pričinja naslednje, zadnje obdobje z vidika javne podobe ŠOU.

5. Obdobje omajanega ugleda in upešanega zanimanja z izrazitimi amplitudami medijske pozornosti³ (1995 -)

Proti koncu leta 1995 je zanimanje javnih občil za ŠOU znatno upadlo. Zdrahe so se vrstile in nič se ni spremenilo - to je postalo dejstvo in hkrati nezanimiva stalnica. Poleg tega in zato so ŠOU zapustili oz. niso več kandidirali nekateri najbolj aktivni in izpostavljeni predstavniki opozicije. Tako so se v precejšnji meri prekinili informacijski kanali, po drugi strani pa je popustil tudi pritisk na medije.

Prišlo je do stanja, ko javna občila poročajo o ŠOU le kadar sam izkaže interes za to (sporočila za javnost, novinarske konference, ipd.). S tem se njegova podoba v javnosti postopoma izboljšuje,

² Študentski svet Univerze v Ljubljani je bil v takrat organ, ki je bil po svoji sestavi identičen ŠP ŠOU.

³ Kot ilustracijo tega obdobja prilagam *press clippinge* za eno od amplitud medijske pozornosti. V času od 4. 11. 1996 do 5. 1. 1997 se je zvrstilo: volitve v ŠP ŠOU, formiranje ŠV ŠOU, volitve v DZ RS - vključno s študentskim in strankarskim predvolilnim bojem.

čeprav je dejansko stanje precej drugačno, kakor tudi stari grehi še zdaleč niso razčiščeni.

Zgodovinski spomin je kratek in generacije se hitro menjajo. Študentska organizacija Slovenije, kot je predvidena v Zakonu o skupnosti študentov, še vedno ni ustanovljena: nesluten je potencial predvidene organizacijske sheme, kam se steka denar iz vse številnejših študentskih servisov, ...

Pomembna instiucija civilne družbe je podlegla politični sferi; občasno pa smo priče "študentskim" demonstracijam, študentskim volitvam, kulturnim in športnim prireditvam, založniškim podvigom. ŠOU na Internetu!

Kristjan Verbič